

Các lập luận của Trung Quốc chủ yếu dựa trên sự diện giới hạn quan luật đối với các quy định của UNCLOS nói riêng và luật pháp quốc tế nói chung theo hướng có lợi cho Trung Quốc, bất chấp các thực tiễn pháp lý và án lệ quốc tế.

Trong chuyến thăm Mỹ từ ngày 23-25/2 vừa qua, Ngoại trưởng Trung Quốc Vương Nghị đã có [bài phát biểu](#) quan trọng trước Trung tâm Nghiên cứu Quốc tế và Chiến lược (CSIS) về chính sách đối ngoại và vai trò của ngành ngoại giao Trung Quốc. Đối với vịnh biển Philippines khi xướng, ông Nghị nêu ra năm luận điểm bác bỏ thẩm quyền của Tòa Trọng tài và giá trị của vịnh biển, chủ yếu lập luận các quan điểm mà tờ trước đây nay chính phủ Trung Quốc đã nêu. Phần lớn các lập luận của Trung Quốc về vịnh biển đã bị Tòa Trọng tài theo Phụ lục VII bác bỏ trong [Phán quyết](#) đầu tiên về thẩm quyền ngày 29/10/2015 (Phán quyết). Bài viết dưới đây sẽ khái quát lại những lập luận của Trung Quốc và các phân tích, kết luận của Tòa trong

Phán quyết nói trên.

Lập trình của Trung Quốc với vịnh kiển Trng tài do Philippines khi xng

Đối với vịnh kiển, Trung Quốc th hi n m t lập trình chung, nh t quán là không tham gia và không th a nh n th m quy n xét x c a Tòa Trng tài. “ [Tài li u lập trình](#) ”
xu t b n ngày 7/12/2014 là tài li u quan trng nh t, trình bày và h thng hóa các quan đi m c a n c này với vịnh kiển và đ c Tòa Trng tài s dng nh m t bng chng và lập trình c a Trung Quốc. Bên c nh đó, có th k đ n các ngu n khác nh các công hàm, tuyên b , phát bi u c a ng i phát ngôn, quan ch c c p cao c a Trung Quốc – bao g m c phát bi u c a Ngo i trng V ng Ngh .

L p lu n c a Trung Quốc g m n m lu n đi m chính nh sau:

- *Th nh t*, b n ch t c a vịnh kiển do Philippines khi xng là các tranh ch p và ch quy n các th c th Trng Sa. V n đ ch quy n không thu c ph m vi đi u chnh c a UNCLOS nên c ch gi i quy t tranh ch p c a UNCLOS không có th m quy n gi i quy t
- *Th hai*, c ch trng tài qu c t c n s đng thu n c a c hai phía trong tranh ch p, vì c Philippines đ n ph ng ti n hành khi kiển là trái với lu t qu c t và vịnh kiển không có giá tr v i Trung Quốc.
- *Th ba*, Tuyên b ng x gi a các bên B n ng (DOC), Hi p c H p tác h u ngh ng Nam Á (TAC), các tuyên b chung, biên b n cu c h p, trao đ i, tham v n gi a hai qu c gia... quy đnh các bên ch s dng duy nh t ph ng pháp đàm phán đ gi i quy t v n đ B n ng. Vì c Philippines đ n ph ng khi kiển là phá v cam k t v i Trung Quốc và các n c ASEAN.
- *Th t*, gi a Trung Quốc và Philippines ch a có trao đ i c th , th c ch t v tranh ch p, v y nên “ng a v trao đ i quan đi m” – m t đi u ki n ti n đ đ v n dng c ch tài phán c a UNCLOS – ch a đ c hoàn thành, do đó

Philippines không thể sử dụng biện pháp trừng tài.

· *Thứ năm*, vì Trung Quốc đã tuyên bố loại trừ thẩm quyền của Tòa theo Điều 298 UNCLOS nên Trung Quốc không phải tham gia vào vịnh kiền và không bị ràng buộc vào quy định của Tòa Trừng tài.

Diên giãi ch quan các quy định của luật pháp quốc tế

Các lập luận của Trung Quốc chủ yếu dựa trên sự diên giãi ch quan đối với các quy định của UNCLOS nói riêng và luật pháp quốc tế nói chung theo hướng có lợi cho Trung Quốc, bất chấp các thực tiễn pháp lý và án lệ quốc tế. Dưới đây là các lý do:

Thứ nhất, tranh chấp được nêu trong đơn kiện của Philippines không phải là tranh chấp về chủ quyền

Tòa Trừng tài ghi nhận giữa Trung Quốc và Philippines (cũng như các bên yêu sách khác như Việt Nam, Malaysia, Đài Loan) có tranh chấp về chủ quyền các thực thể ở Trừng Sa. Nhưng các tranh chấp mà Philippines đưa ra Tòa không phải là tranh chấp về chủ quyền. Giữa hai quốc gia có thể tồn tại tranh chấp trên rất nhiều phương diện, và sự tồn tại của tranh chấp về chủ quyền không thể loại trừ tranh chấp trên các khía cạnh khác của vịnh kiền (Phán quyết, đoạn 152).

Trong vịnh kiền này Philippines đã trình 15 vấn đề, yêu cầu Tòa Trừng tài phán quyết 4 nội dung:

- (i) Yêu sách “đường lưỡi bò” là phi lý;
- (ii) Quy chế pháp lý cho một số thực thể ở Biền Đông;

(iii) Mỏt sỏ hoỏt đỏng gỏn đỏy của Trung Quốc trên Biỏn ỏng là vi phỏm UNCLOS, luỏt quốc tỏ vỏ an toàn hàng hỏi, vi phỏm nghỏa vỏ bỏo vỏ môi trỏng biỏn và xỏm phỏm quyỏn lỏi chính đỏng của Philippines trên biỏn;

(iv) Trung Quốc không đỏc có thêm các yỏu sỏch và hoỏt đỏng bỏt hỏp phỏp trong tỏng lai.

Tỏ nhỏn đỏnh: *mỏt*, Philippines không yỏu cỏu Tỏ tuyên bỏ chỏ quyỏn của các thỏc thỏ; *hai*, các đỏ trỏnh của Philippines cỏng không đỏi hỏi Tỏ phỏi giỏi quyỏt vỏn đỏ chỏ quyỏn nhỏ là đỏiu kiỏn tiên quyỏt. Và ngay cỏ khi Tỏ phỏn quyỏt có lỏi cho Philippines thỏ cỏng không tỏo ra sỏ công nhỏn giỏn tiỏp vỏ chỏ quyỏn và không tỏo lỏi thỏ cho Philippines trong tranh chỏp chỏ quyỏn (Phỏn quyỏt, đỏn 153). Tỏ Trỏng tài cỏng bỏc bỏ lỏp luỏn của Trung Quốc rỏng viỏc Philippines yỏu cỏu xỏc đỏnh quy chỏ phỏp lý cho các

thỏc thỏ mà Trung Quốc đỏng chiỏm đỏng là "nhỏm bỏc bỏ chỏ quyỏn của Trung Quốc đỏi vỏi Trỏng Sa". Trái lỏi, tỏt cỏ các tranh chỏp mà Philippines nỏu ra đỏiu là tranh chỏp liên quan đỏn viỏc giỏi thỏch và áp đỏng UNCLOS (Phỏn quyỏt, đỏn 178).

Thỏ hai, cỏ chỏ giỏi quyỏt tranh chỏp của UNCLOS có cho phỏp mỏt bỏn đỏc đỏn phỏng khỏi kiỏn bỏn cỏn lỏi ra Tỏ Trỏng tài theo Phỏ lỏc VII .

UNCLOS quy đỏnh, khi có tranh chỏp liên quan đỏn giỏi thỏch và áp đỏng Công ỏc, các bỏn tranh chỏp có nghỏa vỏ tiỏn hành trao đỏi quan đỏim (ỏiỏu 283). Sau khi hoàn thành nghỏa vỏ trao đỏi quan đỏim nhỏng tranh chỏp vỏn chỏa đỏc giỏi quyỏt và giỏa các bỏn không có thỏa thuỏn khỏc, thỏ cỏ chỏ tài phỏn bỏt buỏc của UNCLOS sỏ đỏc áp đỏng đỏ giỏi quyỏt tranh chỏp (ỏiỏu 286). Cỏ chỏ tài phỏn của UNCLOS cho phỏp các bỏn đỏc lỏa chỏn sỏ đỏng mỏt trong bỏn cỏ quan là Tỏ án Công lý Quốc tỏ (Tỏ ICJ) hoỏc Tỏ án Quốc tỏ vỏ Luỏt Biỏn (Tỏ ITLOS) hoỏc Tỏ Trỏng tài tỏ chỏc theo Phỏ lỏc VII, hoỏc Tỏ Trỏng tài Phỏ lỏc VIII. (ỏiỏu 287).

Nỏu các bỏn không thỏng nhỏt vỏ lỏi cỏ chỏ tài phỏn thỏ Tỏ Trỏng tài Phỏ lỏc VII sỏ đỏc áp đỏng mỏt cách tỏ đỏng (ỏiỏu 287 (3)). Tỏ Trỏng tài Phỏ lỏc VII là cỏ chỏ duy nhỏt mà mỏt bỏn có thỏ đỏn phỏng khỏi kiỏn, không cỏn sỏ chỏp thuỏn của bỏn cỏn lỏi. Nhỏ vỏy, chỏ cỏn đỏp ỏng đỏc mỏt sỏ đỏiu kiỏn nhỏt đỏnh vỏ thỏ

tỏc, mỏt bên trong tranh chỏp có quyỏn đỏn phỏng khỏi kiỏn bên còn lỏi ra cỏ chỏ Trỏng tài Phỏ lỏc VII cĩa UNCLOS. Trong phán quyỏt đỏu tiên, Tỏ Trỏng tài khỏng đỏnh rỏng cỏn cỏ theo đĩu 9, Phỏ lỏc VII UNCLOS thỏ viỏc Trung Quốc vỏng mỏt không phỏi là lý do đỏ Tỏ dỏng xem xét vĩa kiỏn (Phán quyỏt, đỏn 113).

Thỏ ba, Tỏ kỏt luỏn các vỏn bỏn, tuyên bỏ giỏa Philippines và Trung Quốc (nhỏ DOC, TAC, các tuyên bỏ song phỏng v.v...) không cỏn trỏ viỏc khỏi kiỏn cĩa Philippines.

Trung Quốc cho rỏng các tuyên bỏ song phỏng, bỏn ghi nhỏ, vỏn bỏn giỏa hai nỏc - đỏc biỏt là đỏu 4 DOC yỏu cỏu các quỏc gia ỏ Biỏn ỏng chỏ đỏc sỏ dỏng duy nhỏt biỏn pháp đàm phán, không đỏc sỏ dỏng biỏn pháp tài phán đỏ giỏi quyỏt tranh chỏp Biỏn ỏng.

Tuy nhiên Tỏ Trỏng tài đỏ bác bỏ lỏp luỏn đỏy vì: (1) các vỏn bỏn, tuyên bỏ đỏc đỏ cỏp, ngay cỏ DOC chỏ là các tuyên bỏ chính trỏ, không có giá trỏ ràng buỏc vĩa pháp lý mà; và cho dù có giá trỏ ràng buỏc hay không thì (2) không có vỏn kiỏn nào nỏi các bên chỏ đỏc dùng cỏ chỏ đàm phán và (3) và không có vỏn kiỏn nào tuyên bỏ lỏi trỏ cỏ chỏ tài phán cĩa UNCLOS. Ngỏc lỏi, DOC, TAC, các tuyên bỏ song phỏng giỏa Philippines và Trung Quốc còn thỏng xuyên đỏn chiỏu đỏn các nguyên tỏc và quy đỏnh cĩa UNCLOS. Vì thỏ, Tỏ kỏt luỏn gỏa các bên không có thỏa thuỏn lỏi trỏ thỏm quyỏn tài phán cĩa Tỏ. Và ngay cỏ khi các bên đỏ tuyên bỏ kiên trì theo đỏu đàm phán thỏ khi thỏt bỏi hoỏc bỏ tỏc, bên còn lỏi vỏn có quyỏn sỏ dỏng cỏ chỏ tài phán cĩa UNCLOS (Phán quyỏt, đỏn 213, 216, 217, 223 và 237). Cỏn thỏn hỏn, Tỏ còn dành mỏt đỏn khá dài (Phán quyỏt, đỏn 249 - 251) đỏ chỏng minh Philippines cỏng không vi phỏm nguyên tỏc estoppel (tiỏn hỏu bỏt nhỏt) khi tiỏn hành khỏi kiỏn.

Nhỏ vỏy, đỏu 4 DOC không cỏn trỏ các nỏc trong tranh chỏp Biỏn ỏng tiỏn hành khỏi kiỏn.

Thỏ tỏ, Tỏ Trỏng tài đỏ kỏt luỏn Philippines đỏ hoàn thành “nghỏa vĩa trao đỏi quan đỏm”, đỏ đỏu kiỏn đỏ sỏ dỏng cỏ chỏ Trỏng tài.

Tòa Trọng tài đã vi phạm nhiều án lệ, thực tiễn quốc tế để kết luận: “trao đổi quan điểm” ở Điều 283 chỉ cần là trao đổi về “phương thức giải quyết tranh chấp”, không cần phải là trao đổi về vấn đề thực chất, vấn đề nội dung của tranh chấp (Phán quyết, đoạn 337).

Gia Philippines và Trung Quốc đã có nhiều lần trao đổi quan điểm về phương thức giải quyết tranh chấp nhưng không đi đến thống nhất: Trung Quốc muốn giải quyết bằng đàm phán song phương, Philippines thì muốn đàm phán đa phương hoặc biện pháp tài phán. Tòa Trọng tài thừa nhận, theo quy định của luật quốc tế, Philippines không có nghĩa vụ phải tiếp tục duy trì trao đổi quan điểm nếu “tình hình thay đổi đáng kể” của thừa nhận đã không còn.” (Phán quyết, đoạn 342). Về số lần trao đổi, Tòa Trọng tài không đòi hỏi số lần và tần suất trao đổi phải thường xuyên, liên tục để có thể thừa nhận mối liên hệ về nghĩa vụ trao đổi quan điểm. Tuy đó, Tòa kết luận “nghĩa vụ trao đổi quan điểm” đã được hoàn thành (Phán quyết, đoạn 342, 343).

Thư năm, tuyên bố dựa trên Điều 298 chỉ được áp dụng cho một số loại tranh chấp nhất định và ý nên Trung Quốc vẫn bị ràng buộc vào quyết định của Tòa đối với các nội dung khác

Điều 298 cho phép các quốc gia được tuyên bố loại trừ khỏi thẩm quyền Tòa Trọng tài đối với một số loại tranh chấp nhất định. Trung Quốc đã tuyên bố báo lưu thẩm quyền của Tòa Trọng tài với (i) tranh chấp liên quan đến “vấn đề lịch sử” và “danh nghĩa lịch sử”; (ii) tranh chấp liên quan đến phân định biển và (iii) tranh chấp liên quan đến các hoạt động quân sự, hoạt động chấp pháp trong lãnh vực đánh cá và nghiên cứu khoa học biển trên vùng EEZ và thềm lục địa. Như vậy, các tranh chấp nằm ngoài ba nội dung trên vẫn thuộc thẩm quyền tài phán của Tòa và vì các tranh chấp của UNCLOS là bắt buộc nên Trung Quốc không thể chối phán quyết của Tòa.

Trong số các thủ tục của Philippines, Tòa Trọng tài đã xác định có 7/15 thủ tục không thuộc thẩm quyền hợp ngoại lệ bị loại trừ khỏi thẩm quyền của Tòa theo Điều 297 và 298. 8/15 thủ tục còn lại, Tòa chỉ có kết luận về thẩm quyền mà tạm thời gác lại, xem xét tiếp cùng với phần tranh tụng về nội dung (Phán quyết, đoạn 413). Như vậy, ít nhất Tòa chắc chắn có thẩm quyền giải quyết đối với 7 nội dung trong đơn kiện của Philippines và theo nhiều chuyên gia luật pháp quốc tế nhận định, sau phiên tranh tụng về một nội dung Tòa sẽ quyết định có thẩm quyền đối với ít nhất 2 thủ tục nữa

Trung Quốc và phán quyết cuối cùng của Tòa Trọng tài

Hiện đây, bài của Trung Quốc Chen Xiaodong tại Singapore có [bài viết](#) trên tờ Straits Times bình luận cho Trung Quốc với các luận điểm tổng thể như của Ngoại trưởng Vương Nghị tại CSIS. Ông Chen còn cho rằng việc Trung Quốc không tham gia vào vịnh biển là một hình thức thực hiện quyền của nước này phù hợp với UNCLOS. Luận điểm này lập tức bị Giáo sư Robert Beckman, bài học Quốc gia Singapore và là một trong những chuyên gia hàng đầu thế giới về luật biển và giới quyết tranh chấp [phần bác](#)

Theo GS. Beckman: “UNCLOS không có điều khoản nào cho phép quốc gia ‘có quyền không tham gia vào vịnh biển’. Trái lại, UNCLOS quy định các quốc gia có nghĩa vụ hợp tác quá trình tiến trình của Tòa. UNCLOS còn quy định, nếu một bên không tham gia vào vịnh biển hoặc im lặng, bên còn lại vẫn có quyền đưa nghị Tòa tiến hành tiến trình và đưa ra phán quyết. Số việc một của một bên không làm ảnh hưởng đến việc xét xử. Và đây chính xác là những gì đang diễn ra ở vịnh biển giữa Philippines và Trung Quốc.”

Rõ ràng, bộ máy tuyên truyền và ngành ngoại giao Trung Quốc đang nỗ lực tìm kiếm lợi ích biển hợp lý cho thái độ “ba không” (không tham gia, không nộp biên tranh tụng và không chấp nhận phiên tòa) của nước này đối với vịnh biển. Tuy nhiên, đáng nhớ những nỗ lực này không đưa sự thuyết phục đối với chính giới, luật gia và chính quyền tài phán quốc tế.

Ở vịnh biển, tháng 5/2016, Tòa Trọng tài sẽ ra phán quyết cuối cùng về vịnh biển. Dựa trên lập luận Tòa trong phán quyết đầu tiên, các ý kiến của luật gia uy tín thế giới và phần trình bày khá thuyết phục của đoàn luật sư Philippines trong phiên tranh tụng lần hai diễn ra vào tháng 11/2015, đáng nhớ như các hội thẩm thẩm phán cho Philippines tại phán quyết chung cuối cùng là khá cao. Trong khi đó, tại Philippines khi xảy ra vịnh biển cho đến nay, Trung Quốc không ngừng có các hành động leo thang và mở rộng tranh chấp: chiếm đóng tiếp tục và đổ quân của Philippines ở bãi cạn James Shoal, xây dựng đảo ở Trường Sa, tăng cường hoạt động tuần tra trên biển v.v... Ngoại trưởng Ngoại giao Trung Quốc Hoa Xuân Oánh nói: “Trong vấn đề chủ quyền lãnh thổ cũng như lợi ích và quyền lợi trên biển, Trung Quốc sẽ không bao giờ chấp nhận một giới pháp có tính áp đặt hay đơn phương vi phạm các giới quyết tranh chấp có một bên tham gia”. [1] Chưa có một của nào cho thấy khả năng Trung Quốc sẽ chấp nhận phán quyết cuối cùng của Tòa Trọng tài. Nếu Trung Quốc chiếm cách hành xử theo hướng này, Trung Quốc sẽ không chỉ đánh

một uy tín với tư cách là một thành viên của UNCLOS mà còn phá hỏng hình ảnh một công quốc thân thiện, hòa bình, “cai trị bằng pháp luật” như những gì mà ông Tập đang cố gắng xây dựng trong nước.

Võ Ngọc Diệp (Học viên Ngoại giao)

Bài viết thuộc bản quyền Nghiên cứu Biển Đông. Mọi người chỉ được dẫn đường link bài viết, không đăng lại khi chưa có sự đồng ý của Ban Biên tập.

[\[1\]](#) Phát biểu của người phát ngôn Hoa Xuân Oánh tại Hội báo của Bộ Ngoại giao Trung Quốc ngày 14/7/2014, xem tại http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1281250.shtml